

3 Kennis voor politiewerk: een blik vanuit het recente verleden

Guus Meershoek en Nicolien Kop

Nieuw in de huidige samenleving is de overvloed aan informatie. En meer nog dan andere organisaties dreigt de politie door allerlei soorten kennis te worden overspoeld. Deze situatie dwingt de politie hier nog veel selectiever dan in het verleden mee om te gaan. De juiste informatie op het juiste moment op de juiste plek in de juiste vorm beschikbaar te stellen is belangrijker dan ooit. Dat kan de politie alleen als zij goed beseft welk soorten kennis nodig zijn om haar doeleinden te bereiken en als zij waakt over de kwaliteit van de kennis. Dit hoofdstuk biedt een door kennis van het politieverleden geïnspireerde reflectie op de betekenis van kennis in het huidige politiewerk, gevolgd door een beknopte beschrijving van de opkomst van informatiegestuurd politiewerk (IGP) in Nederland.

3.1 De betekenis van kennis

3.1.1 Een omslag in de structuur van kennis: het Interbellum

De opkomst van het informatiegestuurd politiewerk vindt plaats in een periode waarin de computer en het internet een omwenteling teweegbrengen in de manier waarop mensen informatie vergaren, gebruiken en delen; in de soort informatie die in de samenleving circuleert; en daarmee in het maatschappelijk leven en het openbaar bestuur. Die opkomst is daar niet los van te zien. Een publieke politiedienst die haar maatschappelijke functie wil blijven vervullen en positie wil blijven behouden, dient zich van die bredere context rekenschap te geven en op die veranderingen te anticiperen.

Hoewel het altijd lastig is om de historische betekenis van actuele veranderingen te beoordelen, lijkt de huidige omwenteling, veroorzaakt door de computer en het internet, even ingrijpend als die veroorzaakt door de uitvinding van de boekdrukkunst (rond 1450), van het register (eind achttiende eeuw) en van de kaartenbak (na de Eerste Wereldoorlog). Het betrof telkens radicale veranderingen in de vorm waarin kennis kon worden gegoten, en daarmee in de wijze waarop kennis kon worden opgeslagen, kon circuleren in de samenleving en beschikbaar kwam voor anderen. Die drie innovaties in de omgang met informatie gingen telkens gepaard met ingrijpende veranderingen in de identiteit van individuen, in de sociale omgangsvormen en in het openbaar bestuur, waaronder politie en justitie. Dat lijkt ook nu het geval met de intrede van de computer en het internet. De omslagen versterkten op de lange termijn de positie van politie en justitie maar op de korte termijn was telkens sprake van complexe, crisisachtige aanpassing. De veranderingen die zich na de Eerste Wereldoorlog in de politie voltrokken, kunnen dat duidelijk maken.

Aan het begin van de twintigste eeuw hadden politiekorpsen in de grotere steden in Nederland en elders een strakke, militaire hiërarchie. Opgetreden werd er slechts tegen een beperkt aantal overtredingen en misdrijven (dronkenschap, vernielingen, diefstal) en vrijwel alleen op heterdaad. De korpschef beschikte over enkele vertrouwde politieambtenaren die nasporing deden bij levensdelicten en inbraken: de recherche. Aangiftes werden aan het bureau opgeslagen in klappers (registers). Dit systeem bood de mogelijkheid om te controleren of een op heterdaad opgepakte verdachte recentelijk door een politiedienst elders werd gezocht, niet meer dan dat. Het leeuwendeel van de informatie die in de organisatie een weg naar boven vond, betrof de administratieve afhandeling van al dan niet correct gelopen rondes en van andere tekortkomingen en misdragingen van het eigen personeel. Managementinformatie, zouden we nu zeggen.

Professionalisering

Na de Eerste Wereldoorlog veranderde de politieorganisatie onder invloed van onder meer de introductie van de meldkamer en de telex en de aanwending van de dactyloscopie. De politie werd ontvankelijk voor het ideaal van professionalisering dat ook andere maatschappelijke organisaties in zijn greep kreeg. Zij ging zich zien als wetshandhaver. De hiërarchie en de territoriale distributie van het toezichthoudend personeel bleven in stand, maar de politieambtenaren op straat kregen meer bewegingsvrijheid, een ruimere taak, meer opleiding (vooral wetskennis) en de plicht bijzondere voorvallen te rapporteren. Een dagelijks verspreid gestencild overzicht van de voornaamste gesignaleerde delicten hield iedereen bij de les.

In dezelfde jaren vond, onder invloed van de instroom van geschoolde arbeiders in het criminele milieu, ook een professionalisering van de criminaliteit plaats. In het inbrekersgilde traden brandkastkrakers naar voren en in de prostitutie dwong het bordeelverbod souteneurs tot de exploitatie van horeca. De voornaamste criminelen hielden zich op in een ruimtelijk gesloten domein, het zogenoemde criminele milieu, veelal wat louche cafés in zogenoemde ‘mindere’ buurten. Buurtagenten kenden hun pappenheimers en lieten het een en ander oogluikend toe. Individueel opgebouwde ervaringskennis vormde de basis voor beperkt, proactief optreden. Mocht er sprake zijn van ernstigere zaken, wat veelal hoogstens werd vermoed, dan was dat een kwestie voor de recherche, de bevoorrechte collega’s met wie weinig contact werd onderhouden. Ook deze rechercheurs verzamelden inlichtingen, veelal actuele informatie over de gewoontes van personen uit hun doelgroep, vaak ontleend aan persoonlijk contact met enkelen van hen, zogenoemde loodsmannetjes of informanten. Die informatie deelden zij niet met elkaar omdat zij er later persoonlijk beroepsmatig profijt van hoopten te trekken. Informatie delen werd van hen ook niet gevergd.

Nieuwe kennis: modus operandi

In de nieuwe politieorganisatie die na de Eerste Wereldoorlog ontstond, stroomde informatie niet meer alleen omhoog, maar kon opgeslagen informatie ook politie-interventies ondersteunen. Van centrale betekenis waren daarbij de kaartenbakken, die in

deze jaren de registers gingen vervangen. In die kaartenbakken werden persoonsgegevens, antecedenten, portretten en vingerafdrukken van eerder opgepakte criminelen opgeslagen. Hierdoor werd het mogelijk om nieuwe informatie over verdachten toe te voegen aan bestaande informatie over hen, om verdachten te categoriseren en om op basis van secundaire kenmerken vast te stellen welke eerder opgepakte personen mogelijk dader van een opgemerkt delict konden zijn. Aldus kon een deel van het spoorwerk voortaan in het bureau worden verricht. Dat systeem van kaartenbakken werkte in de hand dat een aparte groep verdachten werd uitgeselecteerd: de beroeps- en gewontemisdadigers. Zij werden geacht professionals in de criminaliteit te zijn en die kwalificatie te danken te hebben aan hun bijzondere, criminele vaardigheden: hun modus operandi (MO). Het herkennen van die modi operandi werd daarop de kern van het ambacht van de rechercheur.

Een fraaie illustratie van de kennis waardoor rechercheurs zich in het midden van de twintigste eeuw lieten leiden, is een tekening, gemaakt voor de Haagse brigadier van politie Jochem de Graaf, in de jaren dertig wachtcommandant bij de Centrale Opsporingsdienst.

Figuur 3.1 Tekening voor Haagse brigadier

Vermoedelijk kreeg hij het cadeau van zijn collega's bij zijn pensionering. De Graaf zelf is te zien linksonder in de tekening, steunend op een reeks wetboeken en processen-verbaal, de twee nieuwe 'wapens' van de politie. De overige personen zijn figuren uit de Haagse onderwereld. Voorop loopt Theo R., bijgenaamd De Stier, een beruchte inbreker en souteur die bekendstond als de ongekroonde koning van het criminele milieu. Zijn vader, eveneens inbreker, duwt midden op de tekening een kinderwagen voort. Die kinderwagen is een verwijzing naar het feit dat hij een aantal jongeren wegwijs had gemaakt in het vak. De pronte dame rechtsonder die een dronken man meesleept, is een vermaarde prostituee die duidelijk de baas was over haar souteur. Aldus is ook in het gedrag van alle andere personen op de tekening telkens iets eigenaardigs te onderkennen dat karakteristiek is voor hun wijze van optreden, en dat bij de ontvanger van het cadeau en zijn collega's onmiddellijk herkenning moet hebben opgeroepen. Op deze wijze illustreert de tekening dat

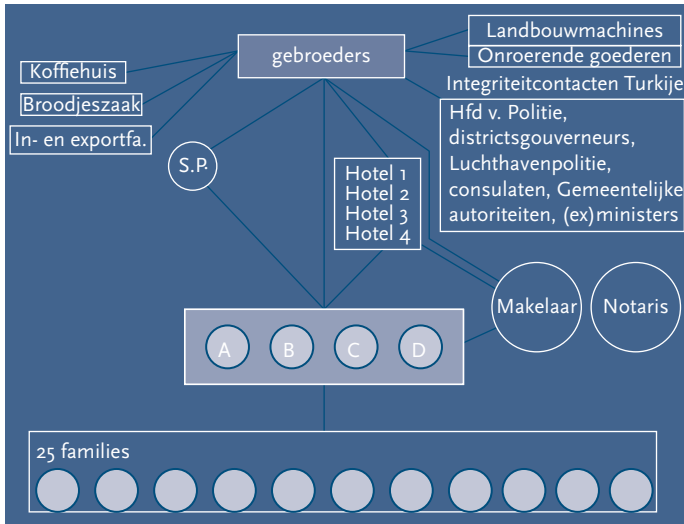
de nieuwe, vakmatige kennis van toenmalige rechercheurs was geordend volgens de structuur van de modi operandi.

3.1.2 Een hiërarchische politie in een netwerksamenleving

Vanaf het einde van de jaren zeventig veranderde de structuur van de politieke kennis. Ook ditmaal was de omslag deel van een samenstel van veranderingen in de samenleving en de politieorganisatie. De introductie van de computer in het maatschappelijk leven in de jaren tachtig, gevolgd door die van het internet in de jaren negentig, fungeerden daarbij als katalysator. Voor de politie was belangrijk dat de criminaliteit, de ordeverstoringen en veiligheidsbehoeften van burgers en overheid van karakter veranderden. In de criminaliteit maakte de penoze, die zich had toegelegd op prostitutie, inbreken en oplichting, plaats voor georganiseerde misdaad, die vooral in de drugshandel een lucratief operatieterrein vond, en voor junkies, die zorgden voor een explosie van zogenoemde kleine criminaliteit. Een justitiële aanpak, steunend op enkelvoudig rechercheren, was tegen deze twee nieuwe opgaven niet opgewassen. Ordeverstoringen werden niet langer veroorzaakt door oppositionele organisaties zoals een communistische partij of een radicale vakbond, maar door spontaan gevormde, losjes georganiseerde groepen die deelbelangen verdedigden, zoals krakers en voetbalhooligans. Een militair opererende Mobiele Eenheid kon tegen guerrilla-achtig optreden van ordeverstoorers weinig beginnen. Ten slotte werd onveiligheid een aantrekkelijk thema voor de media. De ophef die daarin ontstond, was met geruststellende verklaringen van autoriteiten niet meer te dempen.

Voor de politie vormde dit gewijzigde maatschappelijke veiligheidsvraagstuk een lastige opgave. Vanaf de jaren zeventig werd tegen de veranderende zware criminaliteit de telefoontap een veelgebruikt middel, gevolgd door gereguleerde vormen van infiltratie zoals pseudokoop, het werken in teamverband en analyses van criminaliteit. In de aanpak van ordeverstoringen ging men over tot stafvorming, de oprichting van aanhoudingseenheden, het gebruik van draaiboeken en het verzamelen van *intelligence*. Om aan de geëxpliciteerde onveiligheidsbeleving van burgers te voldoen werden buurtbewoners geëquipt, wijkteams gevormd en werd samengewerkt met gemeentelijke handhavers. Rode draad in het politieke aanpassingsproces was de introductie van de computer vanaf de jaren tachtig; een decennium later gevolgd door de personal computer. Vanaf dat moment maakte de kaartenbak plaats voor de digitale opslag van informatie, zoals tezelfdertijd in het openbaar bestuur de gemeentelijke basisadministratie persoonsgegevens (GBA) werd geïntroduceerd.

Al deze aanpassingen hadden tot gevolg dat ook de dominante structuur van de politieke kennis veranderde. Niet langer dicteerden de modi operandi het format, maar nu deden dat de onderlinge afhankelijkheidsrelaties tussen betrokken actoren. Het beeld van de criminaliteit werd niet meer gevormd door de eigenaardigheden van de individuele verdachten maar door hun onderlinge functionele banden, niet meer door beroepsmisdadigers en onverbeterlijke lastpakken maar door netwerken die de goede gang van zaken ondermijnen. Een analyseschema uit de opsporing in de jaren negentig maakt dat duidelijk.

Figuur 3.2 Analyseschema opsporing jaren negentig

Hierin staan niet meer de specifieke karaktertrekken van de criminelen centraal, maar hun onderlinge relaties, de bezittingen die hun misdrijven faciliteren en hun relaties met relevante instanties. Die wijziging in het administratieve beeld van de criminaliteit sluit aan bij de verandering in de dominante vorm van detecteren: niet meer individueel speurwerk naar opmerkelijke gedrag, maar ontrafeling van onderlinge hand- en spandiensten van personen in een netwerk. Het sluit ook aan bij een verandering van de dominante vorm van de politiële aanpak: niet meer het erop uit sturen van een ervaren rechercheur of een welbespraakte wijkagent, maar mobilisatie van een handhavingsapparaat dat volop relaties onderhoudt met instanties en organisaties in binnen- en buitenland.

3.2 De opkomst van informatiegestuurd politiewerk nader bekeken

3.2.1 Het concept informatiegestuurde opsporing¹

Informatie verzamelen heeft altijd tot de kern van het politiewerk behoord. In de afgelopen eeuw onderging deze praktijk tweemaal een radicale verandering, die telkens samenhang met een verandering in de criminaliteit, in de politieorganisatie en in de technische uitrusting van de politie. Wat in deze gevallen oorzaak was en wat gevolg, is lastig vast te stellen. Zoals eerder aangegeven, vond de eerste verandering plaats na de Eerste Wereldoorlog en werden in de politiële informatievergaring de kaartenbak en het forensisch onderzoek geïntroduceerd. De politie ging zich richten op wetshandhaving, de recherche kreeg in de

¹ De inhoud van deze paragrafen is grotendeels gebaseerd op Kop, N. & P. Klerks, *Doctrine intelligencigestuurd politiewerk*. Politieacademie, Apeldoorn 2009.

organisatie een prominentere plaats en de focus kwam te liggen op snelle reactie op meldingen van misdrijven. In de jaren zeventig bezweek deze reactieve aanpak onder de snel toenemende omvang van de criminaliteit. In de politieke informatievergaring deden de computer en de criminele inlichtingendiensten hun intrede. De politie ging zich richten op rechtshandhaving, wijkteams kregen in de organisatie een prominente plek en de focus kwam te liggen op verbetering van de veiligheidsbeleving van de bevolking.²

Probleemgericht werken

In de discussie over effectief politieoptreden in de nieuwe situatie had het idee van *problem-oriented policing* (POP), in 1979 gelanceerd door de Amerikaanse politiesocioloog Herbert Goldstein, een katalyserende werking. Kern van zijn boodschap was de gedachte dat de politie niet meer slechts moest reageren op meldingen van afzonderlijke misdrijven en overtredingen, maar daarnaast ook op zoek moest gaan naar hun sociale voedingsbodem, zoals conflicten in de buurt, onveilige verkeerssituaties of een gebrek aan toezicht. Telkens terugkerende incidenten zouden kunnen worden beschouwd als symptomen van dieper liggende, maatschappelijke problemen. Inzicht in en aanpak van die problemen, eventueel samen met andere instanties, zou de politie in staat stellen om meer resultaat te bereiken en wellicht zelfs criminaliteit en ordeverstoringen te voorkomen. Het is duidelijk dat probleemgericht werken, naast kennis van de samenleving afkomstig uit vakgebieden als de sociologie, criminologie en psychologie, ook adequate en actuele informatie van lokale situaties vergt.

Wijkgericht werken

De wijkteams, die in de jaren tachtig in de politie hun intrede deden, kregen bij het verzamelen van informatie een belangrijke taak. Zij moesten kennis van de buurt vergaren door nauwe banden aan te knopen met de bewoners. Om preventief te kunnen werken, moet de politie midden in de samenleving staan, in wijken zichtbaar aanwezig en aanspreekbaar zijn. De invoering van wijkteams en wijkagenten was erop gericht de politiezorg dicht bij de burger te brengen en zo ook de informatiepositie te versterken. Kennis van de buurt en haar problemen stond voorop.

In de jaren negentig was in Nederland en het Verenigd Koninkrijk het wijkgericht werken in de politie dominant geworden. Tegen de achtergrond van de nog steeds stijgende criminaliteitscijfers klonk in deze jaren vanuit de politiek en de samenleving kritiek op de effectiviteit van het gebiedsgebonden werken en de verwaarlozing van de recherche. In reactie op die kritiek lanceerde in Engeland de Kent Police een nieuwe manier van werken, waarbij politiepersoneel lokaal gericht werd ingezet op basis van analyses van hardnekkige criminaliteit.^{3,4} In plaats van reactief misdrijven op te helderen, ging de politie zich richten op buurten en personen die geassocieerd werden met criminaliteit, daarbij gebruikmakend van informanten en analyses.

2 Voor een overzicht van de veranderingen in de Nederlandse politieorganisatie in de twintigste eeuw: Meershoek, G., *De Gemeentepolitie in een veranderende samenleving*. Boom, Amsterdam 2007.

3 Gill, P., *Rounding up the Usual Suspects? Developments in Contemporary Law Enforcement Intelligence*. Ashgate, Aldershot 2000.

4 Ratcliffe, J.H., *Intelligence-Led Policing*. Willan Publishing, Cullompton (Devon) 2008.

ABRIO⁵

In Nederland introduceerde het korps Rotterdam-Rijnmond met hulp van Kent Police midden jaren negentig informatiegestuurde opsporing (IGO).⁶ Vervolgens werd het concept met hulp van het programma Accacia, later gevolgd door het programma ABRIO, over de Nederlandse politie verbreid.

Het doel van ABRIO was leidinggevend een format te verstrekken waarmee de opsporing, vertrekkend vanuit op intelligence gestoelde, afgewogen keuzes, procesmatig kon worden aangestuurd. De focus was aanvankelijk gericht op de aanpak van georganiseerde misdaad door de kernteams en op een vermindering van zogenoemde veelvoorkomende criminaliteit. In overeenstemming met het POP-concept meende men dat niet incidentgericht moest worden opgetreden, maar aan de hand van criminaliteitsclusters zoals seriedelicten, dadergroepen en voor criminaliteit kwetsbare omgevingen als parkeergarages en uitgaansgebieden. Hiertoe moest gericht actuele, betrouwbare informatie over criminaliteit worden ingewonnen en geanalyseerd. De analyses konden worden gebruikt om leidinggevend te ondersteunen. Naast projectmatige opsporing stond een op de buitenwereld gerichte, proactieve houding centraal. Het management diende in plaats van een actief afwachtende, een actief aansturende opstelling aan te nemen.

3.2.2 Naar een informatiegestuurde politie

De projectgroep ABRIO drong er bij de korpsen op aan om op strategisch niveau met de implementatie van IGO te starten. De politieleiding wilde de aanpak echter niet tot de opsporing beperken, maar het concept ook introduceren in andere bedrijfsprocessen zoals de noodhulp, het wijkgerichte werken en de intake en service. In plaats van informatiegestuurde opsporing werd daarom voortaan gesproken van IGP.⁷ De implementatie van het IGP-concept stuitte evenwel op forse moeilijkheden. De verwachting dat de nieuwe aanpak zou leiden tot een verbetering van de kwaliteit van de politieleiding, het politiewerk en de samenwerking met derden werd niet snel bewaarheid. Aangedrongen werd op verandering van de bedrijfscultuur en meer aandacht voor de operationele processen.

In 2005 publiceerde de Raad van Hoofdcommissarissen het rapport *Politie in ontwikkeling* waarin een visie op de toekomst van politiewerk werd geformuleerd en het belang van informatiegestuurd optreden opnieuw werd onderstreept. Analyse van gegevens en informatie zou het hart moeten gaan vormen van de strategische en tactische besluitvorming. Informatiegestuurd werken op basis van veredelde en geanalyseerde informatie werd voor een kennisintensieve uitvoeringsorganisatie als de politie een voorwaarde geacht om verantwoorde keuzes te kunnen maken: 'informatie gestuurde politiezorg brengt relaties aan tussen voorheen gescheiden informatiebronnen en besluitvormingslijnen. (...)

5 Aanpak Bedrijfsvoering Recherche, Informatiehuishouding en Opleiding.

6 Jansen, H., 'Informatiegestuurde politie. Van actief afwachten, naar actief aansturen.' In: Broeck, T. van den et al. (red.), *Intelligence Led Policing*. Politeia, Brussel 2005, pp. 34-35.

7 Raad van Hoofdcommissarissen, *Informatie-Gestuurde Politie: sturen op resultaat*. ABRIO, Houten 2005.

Informatie moet binnen de eigen organisatie zo veel mogelijk een neutraal productiegoed worden ten gunste van de effectiviteit van het gehele primaire proces.⁸

In het rapport werd ook gesteld dat met partners in het veiligheidsdomein op basis van gelijkwaardigheid informatie diende te worden uitgewisseld onder het motto 'van *need to know* naar *need to share and need to show*'.⁹ Met het oog op een integrale aanpak van criminaliteit en onveiligheid diende de politie een goed functionerende, nationale informatiearchitectuur te vormen, steunend op steunpunten in de regionale korpsen.¹⁰ Dit streven sloot aan bij het concept *business intelligence* (BI) in de marktsector.

In de volgende jaren trachtten de regionale politiekorpsen hun werkprocessen te verbinden met die van partners binnen en buiten de overheid, veelal op basis van integrale veiligheidsplannen, in de verwachting gebruik te kunnen gaan maken van informatie afkomstig van die partners. Peter Versteegh, hoofd van de onderzoeksafdeling van de toenmalige regiopolitie Haaglanden, sprak daarop de verwachting uit dat het IGP-concept steeds meer zou leiden tot een concept intelligencegestuurde veiligheidszorg (IGV). Deze zou garant staan voor een steeds effectievere aanpak van de onveiligheid.¹¹ Een parallelle ontwikkeling vond plaats in het openbaar bestuur. Daar werden in 2007 Regionale Informatie- en Expertisecentra (RIEC) opgericht, met het oog op versterking van de bestuurlijke aanpak van georganiseerde criminaliteit.

In 2008 gaf de Strategische Beleidsgroep Intelligence van de Raad van Hoofdcommissarissen een nieuwe impuls aan de verbetering van de informatiehuishouding met het opstellen naar Brits voorbeeld van het *Nationaal Intelligence Model* (NIM). Het NIM formuleerde hoe de politie zich door informatie dient te laten leiden en hoe leiding moet worden gegeven aan de verzameling, bewerking en distributie van kennis op basis waarvan de uitvoering gestuurd kan worden. Het aan het model verbonden programma Intelligence moest zorgen voor de verwezenlijking van het model in de regionale korpsen. Het formuleerde daartoe richtlijnen en zeven doeleinden:

- 1 een samenhangend stelsel van stuurploegen;
- 2 veiligheidsproducten verschijnen op basis van de intelligenceagenda;
- 3 een samenwerkend stelsel van informatieknooppunten;
- 4 IGP is de manier van werken voor alle politiemensen;
- 5 de politie innoveert en verbetert voortdurend de intelligencegestuurde organisatie;
- 6 de politie wisselt informatie en kennis uit met overheidsinstanties;
- 7 de politie wisselt informatie en kennis uit met instellingen buiten de overheid.

8 Raad van Hoofdcommissarissen, *Politie in ontwikkeling*. Nederlands Politie Instituut, Den Haag 2005, pp. 91-93.

9 Raad van Hoofdcommissarissen, *Politie in ontwikkeling*. Nederlands Politie Instituut, Den Haag 2005, p. 94.

10 Raad van Hoofdcommissarissen, *Politie in ontwikkeling*. Nederlands Politie Instituut, Den Haag 2005, p. 95.

11 Versteegh, P., *Informatiegestuurde veiligheidszorg*. Dordrecht: SMVP Producties 2005.

Opsporing of informatie?

Rond 2010 werd in de politieleiding gediscussieerd over de vraag waar het Team Criminele Inlichtingen (TCI), toen nog Criminele Inlichtingeneenheid (CIE) gehe- ten, in de organisatie onder te brengen: bij de informatieorganisatie of bij de opspo- ring. Hoewel beide varianten voor- en nadelen kennen, werd besloten het TCI in de informatieorganisatie te plaatsen. Dat is nog steeds het geval. Het TCI kwam aldus mentaal verder van de opsporing af te staan. Aanhangers van de opsporingsvariant vonden dat ook het grootste bezwaar van deze keuze. Het belangrijkste argument om het TCI onder te brengen bij de informatieorganisatie was dat het zo informatie breder beschikbaar kon stellen.¹²

In de jaren daarna spanden de regionale korpsen, de Voorziening tot Samenwerking Politie Nederland (VtSPN) en de Politieacademie zich in om het informatiegestuurd wer- ken bij de politie verder in werking te brengen. Zo werd in alle korpsen een informatie- organisatie op afdelings- of regionaal niveau ingericht en zetten de VtSPN en de korpsen de BasisVoorziening Informatie (BVI) op. Voor de politiemensen op de werkvloer en de docenten in het politieonderwijs werd de *Doctrine intelligencegestuurd politiewerk* geschre- ven.¹³ Het aanbod aan opleidingen Intelligence werd uitgebreid en aan de Politieacademie werd een lectoraat Intelligence verbonden. In alle korpsen werd in de informatieorgani- satie de nieuwe functie van analist veiligheidsinformatie geïntroduceerd. Zie hoofdstuk 11 Analyse.

3.2.3 Informatiegestuurde politie in ontwikkeling

Drie nieuwe initiatieven trokken de afgelopen jaren de aandacht. In de nieuwe nationale politie kreeg het informatiegestuurd werken een belangrijke plaats, getuige de aandacht in het Ontwerpplan, het Inrichtingsplan en het Realisatieplan. Zo is aan alle tien geografi- sche eenheden en de landelijke eenheid een Real-Time Intelligence Center (RTIC) toebe- deeld van waaruit 24 uur per dag, zeven dagen in de week politiepersoneel op straat bij meldingen actief wordt ondersteund met up-to-date informatie, onttrokken aan politie-sys- temen, gesloten (zoals RDW-Rijksdienst voor het wegverkeer) en openbare bronnen (zoals websites en sociale media). Doel is de kans op een arrestatie op heterdaad en de veiligheid van politiemensen en burgers te vergroten. Tot op heden kost het grote moeite dat doel te bereiken.¹⁴ Voorts wordt er periodiek een nationale intelligenceagenda

12 Kop, N., 'Criminele Inlichtingen Eenheden: dilemma's en kansen.' In: *het Tijdschrift voor de Politie* 74 (2012), nr. 1, pp. 6-10.

13 Kop, N. & P. Klerks, *Doctrine intelligencegestuurd politiewerk*. Politieacademie, Apeldoorn 2009.

14 Scholtens, A., M. den Hengst & R. Waterreus, *Het real-time informeren van noodhulpeenheden: een onderzoek naar de RTI-functie om frontlijnpolitiefunctiearissen snel te voorzien van relevante informatie*. Reeks Politiekunde nr. 77. Reed Business Information, Amsterdam 2016.

Figuur 3.3 Doctrines intelligencegestuurd politiewerk

opgesteld, op basis van het vierjaarlijks opgemaakte Nationaal Dreigingsbeeld (NDB). De briefing wordt bovendien in de vorming van de nationale politie als een van de strategische thema's benoemd.

Ten tweede is een digitale 'Community of Intelligence' opgericht (zie hoofdstuk 18 Community of Intelligence), waarin kennis over intelligencegerelateerde zaken wordt gedeeld en de vakbekwaamheid wordt bevorderd. Er worden bijeenkomsten en workshops georganiseerd, maar ook wordt er virtueel gediscussieerd over delicten, analyse- en onderzoeksmethoden, partners en internationale ontwikkelingen op intelligencegebied.

Ten slotte is de politie aan haar personeel op straat smartphones gaan uitreiken met de applicatie BasisVoorziening Informatie voor Integrale Bevraging (BVI-IB). Met één zoekslag kan informatie uit twintig verschillende (inter)nationale en regionale registers worden opgevraagd. Het nieuwe instrument ondersteunt vooral het toezicht, de handhaving en de noodhulp. In de opsporing is het van minder waarde. Wel draagt BVI-IB daar bij aan een efficiënter werkproces doordat verschillende systemen niet meer apart hoeven te worden geraadpleegd.¹⁵

¹⁵ AEF, *Onderzoek naar de betekenis van integrale bevraging voor het operationele politiewerk*. Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatie Centrum/Ministerie van Veiligheid & Justitie, Den Haag 2014.

Figuur 3.4 MEOS

2015: Politie krijgt app voor identiteitscontroles en boetes

Straatagenten krijgen een speciaal mobieltje met de app, waardoor ze meer tijd aan andere zaken kunnen besteden. De politie heeft een app ontwikkeld waarmee agenten op hun telefoon de identiteit van mensen en paspoorten en rijbewijzen kunnen scannen. Ook kunnen er digitale boetes mee worden uitgeschreven en verwerkt. Dat meldt de politie naar aanleiding van berichtgeving van ANP. De app, MEOS (Mobiël Effectiever Op Straat) genaamd, staat op een speciaal dienstmobieltje die bij wijze van proef al is uitgedeeld aan 10.000 agenten. Een agent met app heeft genoeg aan een naam en geboortedatum om de betreffende persoon met pasfoto op te vragen. De app maakt daarbij gebruik van zowel interne als externe systemen om bijvoorbeeld te kijken of iemand gezocht wordt of gevaarlijk is. Ook openstaande boetes worden vermeld. De politie hoopt dat agenten zo veiliger hun werk kunnen doen en minder onnodige handelingen op straat nodig hebben. Zo kunnen ze hun aandacht aan andere zaken besteden. Het wordt bijvoorbeeld moeilijker een verkeerde identiteit op te geven en er wordt tijd bespaard omdat mensen zonder identiteitsbewijs niet meer meegenomen hoeven te worden naar het politiebureau. Ook wordt de dienstverlening naar burgers toe verbeterd door 'kortere wachttijden en betere informatieverstrekking', aldus de politie. [...]¹⁶

¹⁶ NRC Next 30 oktober 2015.

3.3 Vooruitzicht

Kennis in de politie is als geld in de economie. Zij is verbonden met alle interne transacties. Zij is een middel om werkelijk belangrijke zaken te bereiken, niet meer dan dat, niet het doel van politieoptreden, maar zij is wel onmisbaar. Kennis kan de politie een strategisch voordeel geven op opponenten en dat is niet onbelangrijk voor een soepele uitvoering van de politietaak. Kennis is begeerlijk, zozeer dat zij soms het belangrijkste lijkt. Dan ontstaat de misvatting dat kennis macht is. Kennis alleen is echter machteloos. Pas als zij op het juiste moment bij de juiste persoon voorhanden is en wordt geaccepteerd, kan zij helpen resultaat te bereiken. Evenals geld berust kennis namelijk onder meer op vertrouwen, vertrouwen in de verifieerbaarheid. En zoals verlies van vertrouwen in de waarde van een munt tot inflatie leidt, zo krijgt een politieorganisatie die steunt op onbetrouwbare kennis, te kampen met gefrustreerde medewerkers en na verloop van tijd met verlies van gezag bij de rechter, bij het bevoegd gezag en uiteindelijk ook bij het publiek.

Sinds enkele decennia ondergaan samenleving en bestuur onder invloed van de personal computer en het mobiele internet ingrijpende veranderingen. De politie probeert hier aansluiting bij te houden en laat zich daarbij leiden door de doctrine *intelligence-led policing* of informatiegestuurd politiewerk. Het is niet vreemd dat een hiërarchische organisatie als de politie meer dan individuele burgers en commerciële ondernemingen moeite heeft om nieuwe technologieën te incorporeren. Hoeveel er ook is veranderd in de politie, als haar optreden wordt afgezet tegen de maatschappelijke behoefte aan veiligheidszorg is het nog onvoldoende. De politie is bijvoorbeeld nog nauwelijks in staat om substantieel weerwerk te bieden aan criminaliteit op internet. In deze bijdrage betoogden wij dat het belangrijk is dat de politie op de ingeslagen weg voortgaat en daarbij, meer dan tot nu toe het geval is, onderkent welke nieuwe structuur de in de samenleving circulerende kennis heeft, welke vormen van kennis de eigen organisatie nodig heeft om te blijven voorzien in de maatschappelijke behoefte aan politiezorg, en last but not least, dat kennis niet leidend maar ondersteunend moet zijn. Miskennis van die gedifferentieerde, eigen behoefte aan kennis leidt al gauw tot een eenzijdige versterking van de interne hiërarchie en daarmee tot een verdere afkalving van de eigen positie in de netwerksamenleving.